

Många gånger blir detta mycket intressant och givande men det finns problem med ett sådant arbetssätt. Författaren får ibland svårt att avgöra vad som är relevant för texten. Det finns så mycket att berätta. Ibland blir det svårt för läsaren att hitta den röda tråden. Texten lämnar ibland det jag uppfattar som fokus för avhandlingen. Till det splittrade intrycket bidrar även det i grunden lovvärda försöket att belysa de många ursprungen och att inte återberätta en linjär historia. Kanske borde läsaren ha fått mera vägledning av författaren i form av sammanfattande slutsatser efter varje kapitel eller kanske ett slutkapitel på vanligt sätt, där trådarna dras ihop och resultatet presenteras.

Arbetssättet att fördjupa sig i källorna och studera materialet på individnivå har emellertid samtidigt givit en närhet till det empiriska materialet som bitvis bidragit till att göra läsningen intressant och ge spänst och nerv till texten. Men det finns en brist på klarhet i avhandlingen som kanske främst hör ihop med angreppssättet – den oerhört detaljerade nivån. Detaljrikedomen utgör både bokens styrka och dess svaghet.

Avslutningsvis kan konstateras att avhandlingen nyanserar bilden av hembygdsrörelsen och i viss mån även bidragit till diskussion om bevarande och förnyelse av kulturarv. Bevarandeproblematiken och relationen till tid och rum uppfattar jag själv som särskilt intressant. Det vore spännande att snart få läsa en text där Maria Björkroth fortsätter detta tankespår och redovisar detta perspektiv.

Annika Alzén, Norrköping

Clarissa Kugelberg: *Perceiving Motherhood and Fatherhood: Swedish Working Parents with Young Children*. Uppsala Studies in Cultural Anthropology nr 26, Acta Universitatis Upsaliensis, 1999. 300 s. ISBN 91-554-4372-9.

Konflikten mellan arbete och föräldraskap har sedan 1960-talet allt mer kommit att framstå som ett problem för svenska familjer. Särskilt blev detta akut under 70-talet då över 500 000 kvinnor lämnade hemmafrulivet och gick ut i arbetslivet. Detta är antagligen en av 1900-talets mest omvälvande sociala förändringar. Relationen mellan staten och familjen kom nu att omdefinieras i och med att gränsen mellan den statliga omsorgsverksamheten och familjens traditionella ansvar för barnens vård och fostran antog nya former. Via barnomsorgen

övertogs staten en del av de uppgifter som tidigare utförts av mödrarna. Den familjepolitik som växte fram i kölvattnet av 60-talets intensiva debatt om jämställdhet mellan könen betonade nya sociala roller för båda könen. Den socialdemokratiska regeringen slog redan 1968 fast att familjepolitiken måste ta sin utgångspunkt i en s.k. dubbel emancipation. Att bara tala om kvinnornas emancipation via utträde på arbetsmarknaden beskrevs som cyniskt om inte också arbetsfördelningen i familjen genomgår en förändring. Tvåförsörjarfamiljen och det nya faderskapet lyftes upp som politikens ledstjärnor. I den nya familjen skulle båda makarna vara ekonomiskt självförsörjande, men även lika delaktiga i barnens vård och fostran.

Det är mot denna bakgrund som Clarissa Kugelbergs avhandling om svenska mammor och pappor framstår som intressant. När hon 1991–92 går ut och samlar in material om svenska föräldrar, deras föreställningar om föräldraskap, barn, föräldraledighet, yrkesliv osv. är det svårt att inte betrakta resultatet som något av ett bokslut över den svenska politikens genomslagskraft. Hur gick det när det sena 60-talets visioner om den jämställda familjen skulle realiseras? I alla fall framstår denna fråga som mycket intressant för mig. Som historiker har jag sysslat mer med de familjepolitiska förändringsprocesserna under perioden 1960–95 (min avhandling om den svenska pappaledighetens historiska förändring och politiska villkor beräknas vara klar våren 2002). Med nödvändighet är min läsning impregnerad av min egen forskning och vetenskapliga erfarenhet som historiker, vilket kanske kan innebära att jag inte kan ge Kugelbergs antropologiska angreppssätt full rättvisa. Vänsterdebattören Göran Palm myntade under 60-talet uttrycket ”en orättvis betraktelse”, och det är kanske så man får betrakta min granskning. Å andra sidan är jag varm anhängare av ett tvärvetenskapligt arbetssätt. I mötet mellan de vetenskapliga traditionerna öppnar sig ofta mycket intressanta perspektiv.

I inledningskapitlet formulerar Clarissa Kugelberg ett brett hållet syfte. Hon skall för det första analysera föreställningar om barn och föräldraskap hos en liten grupp yrkesarbetande föräldrar med barn i förskolan. För det andra skall hon tolka dessa föreställningar ur ett historiskt och jämförande perspektiv. Det tredje syftet är att analysera hur föräldraföreställningarna förändras beroende på de sociala kontexter som de formuleras i.

Teoretiska utgångspunkter hämtar Kugelberg i olika forskningstraditioner: kognitiv antropologi, feministisk dekonstruktion av familjen, interaktionistisk kul-

tureori och kulturella perspektiv på identitet. Grundläggande för den teoretiska ram som hon formulerar är vikten av kontext och socialt sammanhang. Identitetsbildning och kontext framställs som oskiljaktiga. Det är genom socialt samspel med andra människor som vår jaguppfattning formas.

Avhandlingen är uppdelad i tre empiriska huvuddelar. I de första två kapitlen presenterar författaren en historisk bakgrund. Hon beskriver bl.a. statens och de professionella gruppernas successivt ökande intresse för barnen. Barnen blev under 1900-talets början allt mer ett nationellt intresse. Inte minst kom makarna Myrdals engagemang i familjefrågor att bana vägen för detta synsätt. Kugelberg beskriver också ingående de processer som startade under 60-talet och som på nytt kom att rita om den familjepolitiska kartan. Jämställdhet, kvinnligt yrkesarbete, offentlig barnomsorg och ett nytt faderligt engagemang i omsorgen av barnen blev nu politikens utgångspunkter. På ett övergripande plan har utvecklingen inneburit att individerna i större utsträckning har kopplats loss från familjeenheten. Detta gäller inte minst barnen. I det andra av de två historiska kapitlen beskriver författaren utvecklingen vad gäller kvinnors yrkesarbete, den offentliga barnomsorgens utbyggnad, föräldraförsäkringens roll som verktyg i formandet av ett nytt faderskap samt barndomens förändrade innebörd. Kugelberg konstaterar bl.a. att moderskapet förändrats mer än faderskapet i och med att yrkesarbete har blivit en central del i nästan alla mödrars liv. Samma genomgripande förändring har inte skett vad gäller fäderna och omsorgen om barnen.

I det fjärde kapitlet och fyra kapitel framåt står de intervjuade föräldrarnas föreställningar i centrum. Det empiriska materialet har samlats in via individuella intervjuer hemma och på arbetsplatsen, gruppsamtal, fokusgrupper och deltagande observationer i olika kontexter där de aktuella föräldrarna rör sig, bl.a. i en förskola och vid en barnavårdscentral. Intervjuerna med föräldrarna pågick under två års tid (1991–92). Intervjuerna kom bl.a. att kretsa kring uttag av föräldrapenning. Kugelberg delar in de intervjuade föräldrarna i tre huvudgrupper beroende på deras sätt att beskriva sin användning av föräldraledigheten: den konventionella gruppen (*the conventional group*), den förändringsbenägna gruppen (*the transitional group*) och den uppfinningsrika gruppen (*the inventive group*). I den konventionella gruppen finns en utbredd föreställning om att modern skulle stanna hemma med barnen. Detta legitimerades med såväl ekonomiska som sociobiolo-

giska argument. Inte minst betraktades amningen som en indikator på kvinnans överlägsna egenskaper som förälder. I den förändringsbenägna gruppen gavs biologiska egenskaper mindre betydelse. Genom de praktiker som föräldrarna deltog i förändrades föreställningarna och nya föräldraidentiteter skapades. Även i den uppfinningsrika gruppen framhölls vikten av att modern och barnet ges möjlighet till ostörd amning under de första månaderna, men sedan kan mycket väl pappan komma in som en fullgod ersättare. Föräldraskapets kvalitet kopplades hos den tredje gruppen loss från biologiska föreställningar och betraktades i stället utslutande som avhängigt den tid och det intresse som män och kvinnor investerar i sina barn.

Kugelberg konstaterar att den offentliga diskurs som sedan 70-talet betonat vikten av ett delat föräldraskap har fått genomslag hos flera av de intervjuade föräldrarna. Särskilt de i de två senare grupperna. Hon konstaterar också att både män och kvinnor har anammat ett barncentrerat perspektiv som betonar barnet som en individ med specifika individuella behov. Föreställningen om det individuella barnet kombineras emellertid med en föreställning om vikten av samverkan och gruppkänsla. Författaren konstaterar att denna kombination av individualism och kollektivism utgör en central del i en svensk mentalitet. Blocket om föräldraföreställningarna avslutas med ett kapitel om viktiga aktörer utanför den inre kärnan av mamma, pappa och barn, t.ex. far- och morföräldrar, förskolepersonal, vänner, BVC-personal. Bl.a. konstaterar Kugelberg att far- och morföräldrar i högre grad än andra externa sociala relationer kännetecknas av vad författaren benämner preskriptiv altruism. Det innebär att denna relation i större utsträckning än andra relationer kan utnyttjas utan tankar på ömsesidighet och rättvisa.

Avhandlingens andra större empiriska block fokuserar på arbetsplatsen och dess förhållningssätt till föräldraskap. Här är utgångspunkten på ett tydligare sätt knutet till ett genusperspektiv. Slutsatserna baserar sig på intervjuer med chefer, arbetsledare samt föräldrar.

Det företagsom står i fokus för intresset är ett stort matföretag som ingår i ett internationellt konglomerat med huvudkontor i Schweiz. Kugelberg skissar upp det hon tolkar som två konkurrerande tankefigurer vilka styr företags förhållningssätt i frågor om relationen mellan arbete och familjeliv. Den första kallar hon företagsdiskursen (*the company discourse*). Detta förhållningssätt kännetecknas av en vilja att höja företags produktivitet och vinstmarginaler för att därmed

kunna klara av en allt hårdare konkurrens inom matvarubranschen. I denna diskurs ges moderskapet en problematisk innebörd. Mödrarnas högre utnyttjande av föräldraledighet och deras större vilja till deltidarbete bryter mot normen om arbetet i första hand. Mannens faderskap diskuteras däremot aldrig. Föräldraskap är synonymt med moderskap.

Kugelberg lyfter emellertid också fram ett parallellt förhållningssätt inom företaget, ett förhållningssätt som ger större utrymme för anpassningar till föräldraskapets inskränkningar. Detta förhållningssätt benämner hon den erfarenhetsbaserade diskursen (the experience-based discourse). Denna diskurs är i större utsträckning grundad i de anställdas egen erfarenhet av arbetsliv och föräldraskap. I den erfarenhetsbaserade diskursen betraktas även män som föräldrar, om än inte i samma utsträckning som kvinnor. Författaren visar också på hur sättet att organisera arbetet kan ha betydelse för hur relationen mellan arbete och föräldraskap hanteras. I de delar av företaget som främst präglas av den erfarenhetsbaserade diskursens logiker är ofta arbetet ickehierarkiskt organiserat. I stället sköts arbetet via självstyrande arbetsgrupper vilka själva organiserar arbetet i relation till den befintliga arbetsstyrkan. Inom dessa grupper blir det mer gruppens totala produktivitet och arbetsinsats som står i fokus och inte den enskilda individens arbete. Detta gör, framhåller Kugelberg, att större utrymme ges för de olika förpliktelser som föräldraskapet innefattar.

I det sista empiriska kapitlet "Weaving the Threads of Daily Life" för Kugelberg samman analysen av diskurserna på arbetsplatsen och de i familjerna. Syftet är att studera hur föräldrarna konstruerar identiteter både som föräldrar och arbetare. Medan männen med få undantag behåller sitt heltidsarbete när de får barn kännetecknas kvinnornas förhållningssätt av en större variation. Kugelberg har sammanfört mödrarnas strategier i två grupper: den pragmatiska strategin (the pragmatic strategy) och motståndsstrategin (the resistance strategy). Kvinnorna som använder sig av den pragmatiska strategin löser konflikten mellan föräldraskapets och arbetets krav genom att söka sig till arbetsuppgifter med möjlighet till nedsatt eller flexibel arbetstid. De uttrycker en stark identitet som mödrar och framhåller vikten av att modern och barnet umgås så mycket som möjligt. De mödrar som Kugelberg placerade i den s.k. motståndgruppen försöker i högre grad kombinera kraven från arbetsplatsen med de krav de själva har på ett bra föräldraskap. Denna strategi omfattas främst av

kvinnor i högre positioner inom företaget. Genom att jobba hårdare än många av sina manliga kollegor försöker de hantera de negativa föreställningar om moderskap och yrkesarbete som finns inom företaget.

Avhandlingen avslutas med ett sammanfattande kapitel där de olika delarna vävs samman.

Forskning kring relationen mellan familjen, föräldraskapet och arbetslivet har genom tvåförsörjarfamiljens normerande position i Sverige kommit att framstå som ett mycket viktigt område med stor samhällsrelevans. Frågan om föräldraskap och arbete omfattar ett flertal centrala konfliktpunkter med stark emotionell laddning: föreställningar om genus, barn, familj möter här föreställningar om ekonomisk maximering och ekonomisk trygghet. Clarissa Kugelbergs forskningsområde utgör alltså något av ett normativt minfält. Det vore säkerligen lättare att inte göra som Kugelberg, nämligen att formulera ett brett syfte innefattande såväl föräldraföreställningar som föreställningar kring arbete. De flesta hade nog nöjt sig med att närmare granska någon av de olika arenor som Kugelberg studerar. Färre bollar i luften är givetvis mer hanterligt än fler. Jag tycker emellertid att Kugelbergs ansats är berömvärd. Genom ett upplägg som betonar kontextens betydelse visar hon på den mängd av konfliktpunkter och dilemman som det moderna föräldraskapet innefattar. Det som hade kunnat förstärka betoningen av kontextens betydelse ytterligare hade möjligen varit om läsaren i större utsträckning gjorts uppmärksam på de olika intervjumetodernas (intervju i hemmet, på arbetsplatsen, fokusgrupper, gruppintervjuer osv.) eventuella inverkan på de föreställningar som uttrycks. Nu gör inte författaren några poänger av denna variation. Därmed går en del av kontexttanken förlorad.

Det är särskilt roligt att Kugelberg även tar upp lite udda områden som t.ex. relationen till mor- och farföräldrar och vänner. Här förefaller det som om antropologins traditionella fokus på "kinship" har haft en intressant påverkan. Ofta framställs släktskapsrelationer i andra kulturer som viktiga länkar för att förstå individen. I svensk familje-, barn- och föräldraskapsforskning lyfts däremot sällan dessa relationer fram. Därför tycker jag att Kugelberg är alltför försiktig när hon diskuterar tidigare forskning på området. Det hade varit på sin plats att på ett tydligare sätt profilera den egna undersökningen i relation till den övriga forskningen på området. Detsamma gäller hennes slutdiskussion, där det också skulle ha varit rimligt att i högre grad framhålla den egna undersökningens specifika

kvaliteter, som inte i första hand består i revolutionerande nya teser kring föräldraföreställningar eller föräldrars situation inom yrkeslivet utan i ett upplägg som lyfter fram de olika kontexternas inbördes spänning och betydelse för individernas identitetsutveckling.

Betoningen av identitetens koppling till större sociala strukturer och sammanhang är nödvändig mot bakgrund av det breda syfte som författaren formulerar, men ibland uppstår viss begreppsförvirring. Begrepp som diskurs, tanke-system, kulturell konstruktion, kulturell mening, kognitiva ramar etc. flyter ihop på ett sätt som kan skapa problem för läsaren. Det breda syftet gör att ett flertal kulturella mikrosystem och nivåer skall hållas isär. Därmed ställs också högre krav på klara definitioner. Det hade förmodligen underlättat om något av ovannämnda begrepp hade givits prioritet, t.ex. diskursbegreppet, och den övriga teoretiska diskussionen hade utgått från och fortlöpande relaterats till detta.

Eftersom författaren säger sig ha hämtat inspiration från feministisk familjeforskning (t.ex. Hanne Haavinds forskning) så är det lite konstigt att hon inte i större utsträckning försöker problematisera de ofta harmoniska föreställningar som föräldrarna formulerar. Detta hade kunnat göras genom en mer vässad feministisk analys, där syftet varit att problematisera makt och beroenderelationer mellan könen. Något som sällan ryms inom ramen för feministisk analys av familjen, men som varit intressant att i större utsträckning utveckla i relation till Kugelbergs material, är moderskapets normerande position. Hon visar hur likhetstecknet mellan föräldraskap och moderskap ofta innebär problem för kvinnor i arbetslivet. Om istället moderskapets koppling till föräldraskapet diskuteras i relation till hemmet, familjen och barnen framträder emellertid en något annan bild av maktrelationer. Medan moderskapet behäftas med negativa associationer i arbetslivet ges det som regel en normerande position i familjen. Att vara en god förälder är att vara en "moderlig/kvinnlig" förälder – på samma sätt som att vara en god arbetare är att vara en "manlig" arbetare. Avhandlingen innehåller ett flertal analyser där en problematisering av moderskapets norm skulle ha berikat analysen. Hon visar t.ex. hur många fäder har utvecklat en omsorg och ett språk som tidigare varit relaterat till moderskap och kvinnlighet (se t.ex. s. 118–119). Den fråga man ställer sig är om denna process verkligen är så harmonisk som Kugelberg framställer den. I många passager i föräldrarnas berättelser antyder de att de kan känna sig hotade om den andre föräldern knyter nära relationer till barnen.

Särskilt betonas detta hos några av mödrarna. Därför hade det varit intressant att utveckla analysen kring moderskapets norm som en maktresurs i familjen. Vilken möjlighet har fäderna att utveckla sitt föräldraskap när ett gott föräldraskap närmast är synonymt med moderskap?

Vad gäller avhandlingens kapitelindelning och grundstruktur har jag vissa invändningar mot de två historiska kapitel som inleder den empiriska delen. Den historiska bakgrunden är visserligen gedigen och ger ett viktigt avstamp inför avhandlingens övriga delar, men det kan ifrågasättas om historiken hade behövt delas upp i två separata kapitel. I stället skulle framställningen, som jag ser det, ha vunnit på att diskuteras ihop i ett sammanhållet kapitel. Uppdelningen leder till ett flertal upprepningar. Kronologin startas om ett antal gånger vilket gör det något svårt för läsaren att orientera sig.

I kapitel 10 har Kugelberg ambitionen att föra samman analysen av arbetsplatsen med den om familjen. Syftet är att analysera hur män och kvinnor integrerar kulturella konstruktioner från olika domäner (domains) och konstruerar sina identiteter både som föräldrar och arbetare. Till skillnad från de andra kapitlen är det svårt att följa den röda tråden i detta kapitel. Det som tas upp är i stort sett saker som kommit fram i de övriga kapitlen. Många av diskussionerna känns som direkta upprepningar av diskussioner från tidigare kapitel. Tanken om ett syntetiserande kapitel är visserligen god, men ett sådant kräver ett högre mått av "lyft". Nu känns det lite som om de två sista kapitlen båda hamnar i en summering av de tidigare.

Eftersom avhandlingen har ett brett fokus finns rika möjligheter till syntetiseringar och kritiska analyser. En sådan övergripande analys hade varit på sin plats i slutkapitlet. Nu stannar ambitionen i stort sett vid en sammanfattning, vilket jag tycker är lite synd. Diskussion omkring den historiska utvecklingen, de politiska visionerna, näringslivets fundamentala logiker, samt de föreställningar som föräldrarna ger uttryck för, hade kunnat bilda utgångspunkten för en mer omfattande diskussion kring den moderna familjens villkor. Vad händer när de politiska visionerna om jämställdhet mellan könen och ett barncentrerat samhälle möter arbetslivets krav på vinstmaximering? Ställer de politiska målen i själva verket föräldrarna inför dilemman som är omöjliga att hantera? Vad får den nuvarande lagstiftningen kring föräldraledighet för konsekvenser för de förväntningar som omgärdar män och kvinnor i arbetslivet? Genom att tydligare lyfta fram frågor av

detta slag i slutkapitlet hade avhandlingen fått en mer markerad politisk udd.

Sammantaget anser jag dock att Kugelbergs arbete är ett mycket värdefullt tillskott till forskningen om barn och föräldraskap i det moderna samhället. Att som Kugelberg blanda olika forskningsmetoder såväl som rumsliga kontexter bidrar till att skapa en sammansatt och intressant bild av de villkor som omger dagens småbarnsföräldrar och bidrar till deras identitetsutveckling. Förhoppningsvis kommer avhandlingen att kunna bli läst av en större krets än vetenskapliga böcker i regel gör. Avhandlingen är välskriven och berör något som alla på ett eller annat sätt har relationer till och åsikter om.

Roger Klinth, Linköping

Sif Bokholm: *En kvinnoröst i manssamhället. Agda Montelius 1850–1920*. Stockholmia förlag, Stockholm 2000. 404 s., ill. English summary. ISBN 91-7031-109-9.

Ett gediget arbete. Det blir resultatet både av Sif Bokholms avhandlingsarbete och Agda Montelius verksamhet. Bokholm har insett att hennes avhandling vid Historiska institutionen i Lund rimligen blir den enda stora boken om Agda Montelius liv och verk och har därför inte haft hjärta att göra några större arbetsbesparande avgränsningar eller artificiella uteslutningar. Hon har försökt få med allt och det är fullt möjligt att hon har lyckats.

Det kan inte ha varit lätt eftersom Agda Montelius tycks oförtrutet verksam under hela sitt vuxna liv. Hennes verksamhetsområden låg främst inom filantropi och kvinnorörelse, där hon med sin goda organisationsförmåga snabbt fick en ledande roll. Hon var styrelsemedlem, ofta i ledande position, i åtskilliga organisationer samtidigt, under de sista decennierna av hennes liv upp till sex olika. Hon hörde till initiativtagarna till såväl Fredrika Bremer-förbundet (FBF) som Föreningen för välgörenhetens ordnande (FVO), hon engagerade sig i Centralförbundet för Socialt Arbete (CSA), Svenska Fattigvårdsförbundet (SFF), Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) och Nya Idun, men också i Svenska kvinnoföreningen för fosterlandets försvar. Större delen av avhandlingen upptas av en redovisning och analys av denna idoga verksamhet, dess förutsättningar och konsekvenser. Bokholm för en ingående diskussion om kritiken av

filantropin, men framhåller att välgörenhetsarbetet gav de engagerade kvinnorna möjlighet att vidga sin verksamhetsfär och finna en väg ut i offentligheten. Det ökade deras medvetenhet, även i politiska frågor, och ledde till att de på ett mycket konkret sätt insåg nödvändigheten av att kvinnor deltog i politiska beslut och inte minst lagstiftningsarbete. De erfarenheter kvinnorna skaffade sig genom socialt hjälparbete gav dem ökat självförtroende och goda argument i debatterna om hur samhällsreformer borde utformas.

Agda Montelius insatser inom kvinnorörelse och filantropi var omfattande och betydelsefulla i samtiden, men har tämligen snabbt sjunkit i glömska. Hon var inte en sådan banbrytande pionjär eller eldig ideolog som lockat de tidiga kvinnoforskarna. Agda Montelius namn dyker upp i många sammanhang, men hamnar ofta i periferin, sällan i centrum. Sif Bokholm är den första att erkänna detta och reflektera över det. I inledningen argumenterar hon för utforskandet av även de mindre lysande gestalterna. Och häri har hon naturligtvis rätt. Det finns alla skäl att bättre kartlägga den svenska kvinnorörelsens landskap och Bokholms avhandling visar övertygande på nätverkens och de många mindre organisationernas betydelse.

Men under avhandlingens gång framgår det allt tydligare både för författaren och läsaren att professor-skan Agda Montelius med sin adliga uppväxt inte är någon typisk representant för den vanliga filantropen eller kvinnosakskvinnan. Därtill är såväl hennes sociala position som hennes egen insats alltför stark. I avslutningen väljer Bokholm i stället att presentera Agda Montelius som en idéernas entreprenör.

När det gäller Agda Montelius uppfattning om kvinnans natur finner Bokholm i första hand stöd för en komplementär könsuppfattning där argumenten för kvinnors politiska och sociala inflytande huvudsakligen hämtas från tanken på kvinnans särart. Det talas om värdet av kvinnornas speciella erfarenheter och även den barnlösa Agda Montelius framhåller ofta moderskapets centrala roll. Däremot framgår det aldrig helt klart om det räcker med förvärvade egenskaper och personliga erfarenheter eller om resonemanget kräver att kvinnor till sitt väsen uppfattas som fundamentalt annorlunda. Vid enstaka tillfällen dominerar hos Agda Montelius istället krav på jämställdhet och lika rättigheter för kvinnor. Det gäller särskilt orättvisa lagar, men som så ofta i dessa polemiska sammanhang är det svårt att skilja taktik från övertygelse. Det står i alla fall klart att Agda Montelius länge närde en dröm om de